

Özlem BOZKURT GEVREK
Kadının Statüsü Genel Müdürü

Türkiye’de Aile İçi Şiddetle Mücadele Konusunda Disiplinlerarası Yaklaşım

Aile içi şiddet ülkemizde özellikle son günlerde kamuoyunda en fazla çıkan gündem maddelerinden birini oluşturmaktadır. Gerek görsel gerekse yazılı basın aracılığıyla her gün onlarca şiddet olayına tanık olmaktadır.

Genel Müdürlüğümüzün 2008 yılında gerçekleştirdiği ve resmi istatistik programı kapsamında değerlendirilen “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması”na göre Türkiye’de;

- Eşi veya eski eşi tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılan kadınların oranı % 39 iken;
- Hayatının herhangi bir dönemde duygusal şiddet yaşayan kadınların oranı %43,9’dur.
- Sadece cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı %15,3’tür.
- Yaşadıkları fiziksel şiddet sonucunda yaralanan kadınların oranı % 25’tir.

• Yaşadıkları şiddeti kimseye anlatamayan kadınların oranı %48,5’tir.

• Şiddet yaşayan kadınların sağlık sorunları yaşama, intihar etmeyi düşünme ya da deneme olasılıkları en az iki kat artmaktadır.

• Her 10 kadından biri gebeliği sırasında fiziksel şiddete maruz kalmıştır.

• Evlenmiş kadınların hayatındaki en yaygın şiddet, eşlerinden gördükleri şiddettir.

• Kadınların %92’si, hiçbir resmi kurum ya da sivil toplum kuruluşuna başvurmadığını ifade etmiştir.

Söz konusu veriler, Türkiye’de kadının aile içinde yaşadığı şiddetin yaygınlığını, kadının maruz kaldığı şiddet karşısındaki çaresizliğini, sorunluğunu net olarak ortaya koymaktadır.

Toplumdaki en güvenilir ve temel yapı olarak düşünülen “Aile”, görüldüğü üzere maalesef kadının şidde-

Toplumdaki en güvenilir ve temel yapı olarak düşünülen “Aile”, görüldüğü üzere maalesef kadının şiddete en fazla maruz kaldığı özel alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

te en fazla maruz kaldığı özel alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı veriler çerçevesinde, kadına yönelik aile içi şiddeti; maruz kalanın büyük oranda kadın, uygulayanın ise çoğu durumda kadının kan bağı ile bağlı olduğu ya da güven ilişkisi içinde bulunduğu koca, partner, baba, kayınbaba, amca, oğul ve diğer erkek akrabalar olduğu cinsiyetçi bir suç türü olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır.

Ayrıca bu şiddet türü “aile mahremiyeti” nin bir unsuru olarak görülüp gizlenmekte, bu nedenle de mücadele edilmesi ve önlenmesi güç bir olgu olarak kabul edilmektedir.

Ağır bir insan hakkı ihlali olan kadına yönelik şiddet, aynı zamanda bir halk sağlığı problemi ve toplumu ekonomik, kültürel ve politik yönden yoksullaştıran bir olgu, insani gelişme önünde de büyük bir engeldir.

Çok boyutlu bir sorun alanı olan kadına yönelik aile içi şiddeti doğuran etkenler toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelinde çoklu ve karmaşık bir yapı sergilemektedir. Şiddete boyun eğişin toplum tarafından desteklenmesi ve kadına yönelik şiddete bir hoşgörü ortamı hazırlanması gibi kültürel faktörler, evlilik içinde çatışma yaşama, ilişkideki sorunları çözmemeye gibi ilişki faktörleri; kadının ekonomik bağımsızlığının olmaması, istihdam olanaklarına erişimde sınırlılıklar gibi ekonomik faktörler ile karar alma mekanizmalarında ve yasal düzeyde kadın-erkek eşitliğinin sağlanamamış olması şidde-

tin ortaya çıkmasını etkileyen temel faktörlerdir.

Şiddetin sonuçları da, nedenlerine paralel şekilde, çok boyutluluk göstermektedir. Kadının fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne ağır zarar vermesinin dışında kadının üretkenliğini, çalışma kapasitesini olumsuz etkilemekte; iş gücü piyasasına katılımın düşmesi, iş verimliliğinin azalması, kazanç kaybı gibi riskleri beraberinde getirmektedir.

Yaşam kalitesinin düşmesi, demokratik süreçlere katılımın azalması, şiddet ve saldırganlık içeren eylemlerin kuşaktan kuşağa aktırılması riski, şiddetin sosyal sonuçları arasında yer almaktadır.

Bu bağlamda, nedenleri ve sonuçları bakımından çok boyutlu bir sorun alanı olan şiddetle mücadelenin ancak çok yönlü ve kapsamlı çalışmalarla ve bütüncül bir yaklaşımla mümkün olabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu alanda ilgili tüm tarafların belirli bir program dahilinde, sistemli ve eşgüdümlü müdahale ve mücadelesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu bağlamda disiplinlerarası bir yaklaşımla, bir yandan yasal düzenlemelere ve mağdurlara yönelik destek ve koruma hizmetleri gibi acil tedbirlerin alınmasına ihtiyaç duyulmakta, öte yandan da toplumun bilinçlendirilmesi ve kadınların güçlendirilmesi amacıyla, uzun

soluklu, zihinsel dönüşüm sağlayıcı politikaların oluşturulması ve stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu politika ve stratejilerin hayata geçirilmesi için eğitimden sağlığa, istihdamdan medyaya kadar tüm sektörlerin işbirliği ve koordinasyonu hayati öneme sahiptir.

Ülkemiz, kadının insan hakları ve özellikle de kadına yönelik her türlü şiddetin önlenmesi konusunda seksenli yıllardan bu yana uzun bir mesafe katetmiştir.

Seksenli yılların sonundan bu yana sürdürülen kadına yönelik şiddetle mücadele çalışmaları, günümüzde ilgili tüm tarafların da destek ve işbirliğini alarak devletin sorumluluğunu üstlendiği bir konu olmuştur. Ülkemiz uluslararası taahhütlerini de göz önünde bulundurarak kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve mağdurların korunması amacıyla her alanda yasal ve idari tedbirler alarak topyekûn bir mücadele başlatmıştır.

Kadına yönelik politikalarda yaşanan değişimin en önemli yansıması yasal alanda olmuştur. 2000'li yıllarla birlikte başta Anayasamız olmak üzere yasalarımızda kadın-erkek eşitliği ilkesi daha da güçlendirilmiştir. Medeni Kanun, İş Kanunu ve Türk Ceza Kanunu gibi temel kanunlarda yapılan eşitlikçi reformlarla, Türkiye'de tüm mevzuat, kadın-erkek eşitliği ilkesini gözetken ve kadına yönelik şiddete sıfır tolerans tanıyan bir yapıya kavuşturulmuştur.

Bu temel Kanunların yanı sıra aile içindeki şiddetin önlenmesi amacını taşıyan ve Türkiye'de aile içi şiddet kavramı ilk kez hukuksal bir metinde tanımlanmasını sağlayan 1998 tarihli 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da 2007 yılında değişikliğe gidilerek, Kanun'un kapsamı genişletilmiştir. Kanun'un uygulanmasına dair Yönetmelik ise

Disiplinlerarası bir yaklaşımla, bir yandan yasal düzenlemelere ve mağdurlara yönelik destek ve koruma hizmetleri gibi acil tedbirlerin alınmasına ihtiyaç duyulmakta, öte yandan da toplumun bilinçlendirilmesi ve kadınların güçlendirilmesi amacıyla, uzun soluklu, zihinsel dönüşüm sağlayıcı politikaların oluşturulması ve stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir.

2008 yılında yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu düzenlemelere rağmen, uygulamada duyulan ihtiyaç nedeni ile Kanun'un ivedilikle yeniden ele alınması ve değerlendirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Bu kapsamda, halihazırda Bakanlığımız bünyesinde, üzerinde yoğun şekilde çalışılmakta olan Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunmasına Dair Kanun Tasarı Taslağı ile bu alandaki yasal altyapının güçlendirilmesi, bu bağlamda şiddetle mücadelenin bir üst seviyeye taşınması amaçlanmaktadır.

Tasarı ile kadın ve aile bireylerine yönelik şiddete geniş bir perspektifle bakılmakta, mücadelenin gerek önleme, gerek koruma gerekse cezalandırma ve tazmin boyutlarına hizmet edecek geniş kapsamlı düzenlemeler getirilmektedir. Devlet olarak şiddete karşı sıfır tolerans politikası benimsenmektedir.

Bu kapsamda elektronik takip sistemlerinin oluşturulması; Cumhuriyet Savcısına tedbir koruma kararı verme yetkisi; kolluk kuvvetlerinin yetkilerinin güçlendirilmesi ve ev

Ağır bir insan hakkı ihlali olan kadına yönelik şiddet, aynı zamanda bir halk sağlığı problemi ve toplumu ekonomik, kültürel ve politik yönden yoksullaştıran bir olgu, insani gelişme önünde de büyük bir engeldir.

Ülkemiz, kadının insan hakları ve özellikle de kadına yönelik her türlü şiddetin önlenmesi konusunda seksenli yıllardan bu yana uzun bir mesafe katetmiştir.

içi şiddet birimlerinin oluşturulması gibi düzenlemeler getirilmiştir.

Diğer taraftan, bu alandaki bir diğer önemli gelişme de Mayıs 2011’de devletlerin imzasına açılmış olan ve İstanbul Sözleşmesi olarak da anılan Kadına Yönelik Şiddetle ve Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Önleme konusunda Avrupa Konseyi Sözleşmesini imzalamış olmamızdır. Söz konusu Sözleşmeyi imzalayan ilk ülkenin Türkiye olması ise mutluluk vericidir.

Sözleşme’nin önemi kadına yönelik şiddeti bir sosyal olgu-problem değil de bir insan hakkı ihlali ve kadın erkek eşitsizliğine dayalı bir olgu olarak kabul etmesinden kaynaklanmaktadır. Şiddetle mücadeleye çok geniş bir perspektiften ve toplumsal cinsiyet boyutuyla bakan 81 maddelik bu kapsamlı belge, kadına yönelik ve ev içi şiddetle mücadele konusunda bağlayıcı ilk uluslararası Sözleşme olmasıyla da dikkat çekmektedir.

Diğer taraftan, Genel Müdürlüğümüz koordinasyonunda, ilgili tüm tarafların işbirliği ile hazırlanan ve yasal düzenlemeler, toplumsal farkındalık ve zihniyet dönüşümü, kadının sosyo-ekonomik durumunun güçlendirilmesi, koruyucu hizmetler, tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri ile sektörler arası işbirliği olmak üzere 6 temel alanda iyileştirmeler hedefleyen “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2007-2010” yılları arasında yürütülmüştür. Ulusal Eylem Planı’nın 2011-2015 dönemi için

güncellenerek yürürlüğe konması öngörülmektedir.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede ilerleme sağlanabilmesinde yasal düzenlemeler kadar konuya ilişkin bilinç ve duyarlılığın artırılması, toplumsal farkındalık sağlanması büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda, 2006/17 sayılı Genelge’nin ilgili tedbirlerini de göz önünde bulundurarak geniş kapsamlı eğitim çalışmaları yürütmekteyiz.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede ilerleme sağlanabilmesinde konuya ilişkin bilinç ve duyarlılığın artırılması, toplumsal farkındalık sağlanması büyük önem arz etmektedir. Eğitimin farkındalık yaratma ve bilinçlendirmedeki dönüştürücü gücünün öneminden hareketle eğitim çalışmaları büyük bir titizlikle sürdürülmektedir.

Söz konusu eğitim çalışmaları arasında şiddete maruz kalan kadınlara doğrudan hizmet sunan kamu kurum/kuruluşlarında çalışan personelin “kadına karşı şiddet, aile içi şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi, şiddet mağdurlarına yaklaşım tarzı, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve diğer ilgili kanunların uygulanması” gibi konularda farkındalık ve duyarlılığını yükseltmek üzere düzenlenen eğitim programları yer almaktadır.

- 45.000 polise ulaşılması sağlanmış;
- 65.000 sağlık personelinin eğitimi tamamlanmış;
- 326 Aile Mahkemesi Hakimi ve Cumhuriyet Savcısının eğitimi tamamlanmış;
- 12 Nisan 2010 tarihinde “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Din Görevlilerinin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Eğitimi Projesi” Protokolü Diyanetten Sorumlu Dev-

let Bakanı imzalanmış ve eğitimlere Ankara’da başlanmıştır. Eğitici eğitimlerinin tamamlanmasının ardından İç Anadolu Bölgesi’nde 12.000 din görevlisine ulaşılması hedeflenmektedir.

İkinci adımda ise, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yurtdışında görevlendirilecek din görevlileri ve Başkanlığa bağlı Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarının bulunduğu iller tercih edilerek diğer bölgelerden seçilecek illerde de proje uygulaması gerçekleştirilecektir. 2015 yılına kadar sürdürülmesi amaçlanan eğitimlerde hedef Türkiye’de görev yapan 100.000 civarındaki din görevlisine ulaşmaktır.

Halihazırda 88 din görevlisinin eğitimi tamamlanmıştır.

- İmzalanan protokoller kapsamında yürütülen eğitimler dışında Genel Müdürlüğümüzce 2009 yılında yürütülmeye başlanan “Kadın Erkek Eşitliği ve Toplumsal Cinsiyet Eğitimleri”ne bugüne dek, 2000’in üzerinde kamu görevlisi katılım sağlamış olup, program kapsamında kadına yönelik aile içi şiddet konusu da işlenmektedir.

Diğer taraftan, medyanın toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve şiddetle mücadeledeki rolü dikkate alınarak Genel Müdürlük tarafından İletişim Fakültesi öğrencilerine yönelik olarak 2008 yılında başlayan Toplumsal Cinsiyet ve Medya Atölyeleri ile yerel medya çalışanlarına yönelik seminerlere devam edilmektedir. Bu çalışmalarda kadına yönelik ve aile içi şiddet haberlerinde kullanılması gereken dil, medyanın konuya yaklaşım tarzı, toplumsal cinsiyet eşitliği gibi konular ele alınmaktadır.

Ekim 2009’da Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel

Müdürlüğü ve Emniyet Genel Müdürlüğü arasında imzalanan “Aile İçi Şiddet Mağdurlarına ve Mağdur Çocuklara Yönelik Verilen Hizmetlerin Kurumsal Kapasitesinin Artırılması ve İşbirliğinin Geliştirilmesine İlişkin Protokol” ile ise aile içi şiddet mağdurlarına ve mağdur çocuklara yönelik verilen hizmetlerde kurumsal kapasitenin artırılması, işbirliğinin geliştirilmesi, uygulamada yaşanan sorunların giderilmesi ve bu hizmetlerin bütün mağdurlar açısından erişebilir olması amaçlanmaktadır. Bu protokolün, mücadele alanında kurumlararası işbirliğinin ve bütüncül yaklaşımın öneminin farkına varılmış olduğunun bir göstergesi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Protokol kapsamında ayrıca, ülke genelindeki tüm polis merkezlerine Pol-Net üzerinden “Aile İçi Şiddet Olayları Kayıt Formu” iletilmiştir. Bu form ile ayrıca polis tarafından mağdurun risk değerlendirmesi yapılarak, teslim edileceği birimlerin dikkati çekilecek ve böylece yaşanması muhtemel olumsuz durumların önüne geçilmesi mümkün olacaktır. Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde yasal düzenlemeler yapılması, duyarlılık ve bilinç artırmaya yönelik kampanya-proje-eğitimler gerçekleştirilmesi kadar, şiddete maruz kalan ya da şiddete maruz kalma riski taşıyan kadınların başvurabilecekleri uygun mekanizmaları oluşturmak ve şiddet mağduru kadınların rehabilite edilmelerini sağlamak gibi destekleyici hizmetler de şiddetle mücadele alanında yerine getirmesi gereken sorumluluklardandır.

Ülkemizde şiddet mağduru kadınların korunması ve desteklenmesine yönelik mekanizmaların başında kadın sığınmaevleri-konukevleri gelmektedir.

Sığınmaevleri ya da diğer adıyla konukevleri, şiddete uğrayan veya risk

Kadına yönelik şiddetle mücadele tek bir kurumun, kuruluşun müdahalesi ve mücadelesiyle başarılamaz.

Bu alanda ancak; kolluk, adalet, sağlık, sosyal hizmet, çalışma gibi bir çok sektörün; devlet, sivil toplum, medya ve özel sektör gibi bir çok tarafın bütüncül yaklaşım temelinde, uzun soluklu ve kararlı mücadelesine ihtiyaç vardır.

altındaki kadınların varsa beraberlerindeki çocukları ile birlikte, geçici süre ile barınma ihtiyacını karşılanması amacıyla kurulmaktadır.

Ülkemizde halihazırda kamuya ait bağlı 51; sivil toplum kuruluşu, kaymakamlıklar, valilikler ve yerel yönetimlere bağlı 26 olmak üzere toplam 77 sığınmaevi-konukevi hizmet vermektedir.

Sığınmaevleri/konukevlerinin yanısıra 81 ilde şiddete maruz kalan kadın mağdurlar için yönlendirme ve destek amaçlı istasyonlar oluşturulmuştur.

Şiddete uğrayan ya da uğrama riski taşıyan ve desteğe gereksinimi olan kadınlara yönelik danışma hizmetleri de kadına yönelik şiddetle mücadelede kadını destekleyici diğer bir önemli mekanizmadır.

Kadına yönelik şiddetle mücadele tek bir kurumun, kuruluşun müdahalesi ve mücadelesiyle başarılamaz. Bu alanda ancak; kolluk, adalet, sağlık, sosyal hizmet, çalışma gibi bir çok sektörün; devlet, sivil toplum, medya ve özel sektör gibi bir çok tarafın bütüncül yaklaşım temelinde, uzun soluklu ve kararlı mücadelesine ihtiyaç vardır.

Tüm sosyal tarafların bu zorlu süreç ve çabayı işbirliği ve katkılarıyla sahıplenebilmesi ile kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin ortadan kaldırılması sürecinin kısallacağı açıktır.

Ayrıca, bu konuya ilişkin olarak toplumda varolagelen kalıpların, yargıların ve tutumların ortadan kaldırılması, davranış biçimlerinin değiştirilmesi, şiddetin kadınların kaderi olmadığı konusunda bilinç artışının sağlanması gerekmektedir. Bu konuda her birimizin sorumluluğu bulunmaktadır, özellikle de erkeklerin mücadele sürecine katılımı büyük önem arz etmektedir.

Bugüne dek gerçekleştirilen faaliyetler, ülkemizin şiddetle mücadele alanında atılması gereken adımlar konusunda gereken siyasi kararlılığa sahip olduğunu ve bunu devlet politikalarına ciddiyetle yansıttığını açık bir şekilde göstermektedir ve bu siyasi kararlılıktan ödün verilmesi söz konusu değildir. Çalışmalar bundan sonra da işbirliğinin gücüne duyulan inançla çok katılımlılık esasıyla sürdürülecektir.

Kadına yönelik şiddetle mücadeledeki başarı, kuşkusuz kadınların toplumsal hayatın her alanında çok daha aktif, üretken ve güçlü şekilde yer almalarına, haklara, kaynak ve fırsatlara erişimde ve bunları kullanmada sıkıntı yaşamamalarına, kısaca kadının statüsünün çok daha güçlenmesine olanak sağlayacaktır.

Bu kapsamda, şiddetsiz bir toplum; güçlü, sağlıklı, mutlu bireylerin, ailelerin, toplum ve devletin de bir gereği olduğunu belirtiyor, bu anlamlı çalışmada bulunmaktan mutluluk duyduğumu bir kez daha belirterek sözlerime son veriyor, hepinize saygılar sunuyorum.

